

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal relationship) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความตรง (Validation) ของโมเดลเชิงสาเหตุของการมีส่วนร่วมของแม่ในโปรแกรมการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อายุ 0-6 ปี ที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และศึกษารูปแบบอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของแม่ในโปรแกรมการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

สมมติฐานของการวิจัย

1. โมเดลเชิงสาเหตุของการมีส่วนร่วมของแม่ในโปรแกรมการสร้างเสริมพัฒนาการระยะแรกเริ่มในเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยมีความตรงกับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. แม่ที่มีรายได้และการศึกษาต่ำมีแนวโน้มจะเกิดความเครียดสูง และลดการมีส่วนร่วมของแม่ลงได้ แม่ที่รายงานว่าได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากจะมีความเครียดต่ำ และใช้วิธีการจัดการกับปัญหาหรือการจัดการกับอารมณ์ และทำให้เข้าไปมีส่วนร่วมมากกว่าแม่ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อย ส่วนแม่ที่มีความเครียดสูงจะมีความกระตือรือร้นน้อยกว่า และไม่คอยใช้วิธีการจัดการกับปัญหา ทำให้แม่มีส่วนร่วมกับโปรแกรมของลูกน้อยลง

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1. เศรษฐฐานะของครอบครัว ได้แก่
 - 1.1 รายได้
 - 1.2 ระดับการศึกษา

2. การสนับสนุนทางสังคม
 - 2.1 กลุ่มที่มีความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ
 - 2.2 กลุ่มที่มีความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ
 - 2.3 สามี
3. ความเครียด
 - 3.1 ทางด้านร่างกาย
 - 3.2 ทางด้านจิตใจ
4. การเผชิญปัญหา
 - 4.1 การจัดการกับปัญหา
 - 4.2 การจัดการกับอารมณ์
 - 4.3 การหลีกเลี่ยงปัญหา

ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของแม่ในโปรแกรมการสร้างเสริมพัฒนาการ
ระยะแรกเริ่มในเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อายุ 0-6 ปี

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ แม่ที่นำลูกมาเข้ารับบริการในโปรแกรมการให้บริการ
ช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แม่ที่มีลูกอายุ 0-6 ปี ที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
และเข้ารับบริการโปรแกรมการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่โรงพยาบาลหรือศูนย์ให้บริการ
การสร้างเสริมพัฒนาการระยะแรกเริ่มต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดจำนวน 343 คน โดย
การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นไปตามแนวคิดของ Hair และคณะ (2010) โดยใช้เกณฑ์ในการ
พิจารณา คือ ใช้ผู้ตอบ 10-20 คน ต่อพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่า 1 ตัว ดังนั้น ในโมเดลการวิจัย
นี้มีพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่าทั้งสิ้น 34 ตัว โดยในที่นี้ผู้วิจัยใช้อัตราส่วน 1 ต่อ 10

2. แม่เป็นผู้นำลูกเข้ามาใช้บริการในโปรแกรมการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
3. แม่ยินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
4. แม่สามารถอ่านหรือฟังภาษาไทยได้และเข้าใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย 6 ส่วน คือ

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล
2. แบบวัดระดับความเครียด Depression Anxiety Stress Scales (DASS) พัฒนาจากแบบวัดของสมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิตและคณะ (2544)
3. แบบวัดระดับความเครียด Web. MD พัฒนาจากแบบวัดของสมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิตและคณะ (2544)
4. แบบวัดการเผชิญปัญหาของมารดา พัฒนาจากแบบวัด Coping Orientations to Problems Experienced (COPE) ของ Carver, Scheier, และ Weintraub (1989)
5. แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม พัฒนาจากแบบวัด Family Support Scale (FSS) ของ Dunst, Jenkins, และ Trivette (1988)
6. แบบวัดการมีส่วนร่วมของแม่ในเกี่ยวกับการสร้างเสริมพัฒนาการระยะแรกเริ่มในเด็กที่มีความต้องการพิเศษ พัฒนาจากแนวคิดการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ของ Lowitzer (1989)

ขั้นตอนการวิจัย

1. ผู้วิจัยพัฒนาคุณภาพของเครื่องมือ
2. ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุมัติเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัยจากคณบดี คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลหรือศูนย์ให้บริการการสร้างเสริมพัฒนาการระยะแรกเริ่มในเขตกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด
3. เมื่อได้รับหนังสืออนุมัติเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการตามข้อกำหนดของสถาบันต่าง ๆ ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลหรือศูนย์ให้บริการการสร้างเสริมพัฒนาการระยะแรกเริ่มเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. เมื่อได้รับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนของคำตอบ

5. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำมาให้คะแนน และวิเคราะห์ผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม SPSS for Windows และโปรแกรม ลิสเรล โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูลส่วนบุคคลและตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows

2. วิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ 12 ตัว คือ รายได้ ระดับการศึกษา การสนับสนุนทางสังคมของกลุ่มที่มีความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ การสนับสนุนทางสังคมของกลุ่มที่มีความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ คู่สมรส ความเครียดทางด้านจิตใจ ความเครียดทางด้านร่างกาย การจัดการกับปัญหา การจัดการกับอารมณ์ การหลีกเลี่ยงปัญหา การมีความรู้ความเข้าใจของแม่ การให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมของแม่ โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows

3. วิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ของโมเดลการวัดการมีส่วนร่วมของแม่ในโปรแกรมการสร้างเสริมพัฒนาการระยะแรกเริ่มในเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เศรษฐฐานะ การสนับสนุนทางสังคม ความเครียด การเผชิญปัญหา และการมีส่วนร่วมของแม่ โดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรมลิสเรล

4. ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยการมีส่วนร่วมของแม่ในโปรแกรมการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อายุ 0-6 ปี ตามทฤษฎี กับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยใช้โปรแกรมลิสเรล ประมาณค่าพารามิเตอร์โดยวิธีไลด์ลิตี้อยู่ดสูงสุด (Maximum likelihood estimation)

โมเดลที่ใช้วิเคราะห์ คือ โมเดลตามกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยผลการวิเคราะห์จะนำเสนอในรูปแบบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ คือ ค่าสถิติ chi-square ดัชนี GFI (Goodness of fit index) ดัชนี AGFI (Adjusted goodness of fit index) ทั้งก่อนปรับและหลังปรับโมเดล โมเดลแสดงอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของแม่ในโปรแกรมการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับมารดา และข้อมูลเกี่ยวกับบุตร

1.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นมารดาจำนวน 343 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 34 ปี 5 เดือน ($SD = 6.99$) และอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 31 ปี ถึง 40 ปี มากที่สุด การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษา หรือ ปวช. และ ปริญญาตรี รองลงมาคือระดับประถมศึกษา มีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกันมากที่สุด ครอบครัวมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบด้วยพ่อ แม่ และลูกมากกว่าครอบครัวขยายที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก และญาติพี่น้อง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน และมีบุตรจำนวน 2 คน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ได้แก่ 29,819.20 บาท ($SD = 35458.98$) โดยมีรายได้ในช่วง 10,000 บาท ถึง 24,999 บาท มากที่สุด

1.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุตรจำนวน 343 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 46.5 เดือน ($SD = 17.49$) หรือ 3 ปี 11 เดือน ($SD = 1.46$) เด็กเข้ารับบริการในโปรแกรมการสร้างเสริมพัฒนาการระยะแรกเริ่ม เนื่องจากปัญหาทางพัฒนาการ 16 ปัญหา โดยปัญหาทางพัฒนาการ 3 ปัญหาแรกที่พบมากที่สุด ได้แก่ พัฒนาการช้า บกพร่องทางการพูดและภาษา และออทิสติกตามลำดับ สถานที่ที่เด็กเข้ารับบริการโปรแกรมการสร้างเสริมพัฒนาการระยะแรกเริ่มมีทั้งหมด 62 แห่ง

1.2 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงเศรษฐกิจ การสนับสนุนทางสังคม ความเครียด การเผชิญปัญหา การมีส่วนร่วมของแม่ จากค่าเฉลี่ยของตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 12 ตัว พบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับการศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 11.44 ($SD = 4.28$) รองลงมาคือ สามี การจัดการกับปัญหา การจัดการกับอารมณ์ รายได้ (หมื่นบาท) การหลีกเลี่ยงปัญหา การมีความรู้ความเข้าใจ กลุ่มที่มีความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ การให้ความช่วยเหลือ และมีส่วนร่วม ทางด้านร่างกาย และกลุ่มที่มีความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 3.59, 3.51, 2.98, 2.85, 2.68, 2.62, 2.54, 2.20, และ 1.88 ตามลำดับ และพบว่าตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ทางด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.31 ($SD = 0.56$)

1.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ พบว่าตัวแปรสังเกตได้ 12 ตัว มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ทั้งหมด 24 ค่า มีขนาดต่ำถึงสูง มีทิศทางความสัมพันธ์กันสรุปได้ดังนี้

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำกว่า .80 แสดงว่าตัวแปรไม่มีปัญหาเกี่ยวกับภาวะร่วมเส้นพหุ (Multicollinearity)

1.4 ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรแฝงในการวิจัย พบว่าตัวแปรสังเกตได้หรือตัวแปรบ่งชี้ของตัวแปรแฝงทั้งหมดในงานวิจัยนี้ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1.4.1 ความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรแฝงการสนับสนุนทางสังคมมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($X^2 = 6.92$, $df = 3$, $p = 0.074$, $RMSEA = .167$, $GFI = .909$, $AGFI = .818$, $RMR = .352$) ตัวบ่งชี้ของการสนับสนุนทางสังคมที่มีน้ำหนักมากที่สุด คือ คู่สมรส (สามี) รองลงมา คือ กลุ่มที่มีความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ และกลุ่มที่มีความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ ตามลำดับ

1.4.2 ความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรแฝงความเครียดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($X^2 = 3.40$, $df = 1$, $p = .650$, $RMSEA = .226$, $GFI = .932$, $AGFI = .795$, $RMR = .080$) ตัวบ่งชี้ของความเครียดที่มีน้ำหนักมากที่สุด คือ ความเครียดทางด้านร่างกาย รองลงมา คือ ความเครียดทางด้านจิตใจ

1.4.3 ความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรแฝงการเผชิญปัญหาที่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($X^2 = 7.17$, $df = 3$, $p = .667$, $RMSEA = .172$, $GFI = .895$, $AGFI = .842$, $RMR = .066$) ตัวบ่งชี้ของการเผชิญปัญหาที่มีน้ำหนักมากที่สุด คือ การจัดการกับปัญหา รองลงมา คือ การจัดการกับอารมณ์ และการหลีกเลี่ยงปัญหา ตามลำดับ

1.4.4 ความตรงเชิงโครงสร้างของการมีส่วนร่วมของแม่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($X^2 = .07$, $df = 1$, $p = .798$, $RMSEA = .000$, $GFI = 1.00$, $AGFI = 1.00$, $RMR = .013$) ตัวบ่งชี้ของการมีส่วนร่วมของแม่ที่มีน้ำหนักมากที่สุด คือ การมีความรู้และความเข้าใจ รองลงมา คือ การให้ความช่วยเหลือและมีส่วนร่วม

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลเชิงสาเหตุของการมีส่วนร่วมของแม่ในโปรแกรมการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งเป็นโมเดลที่มีอิทธิพลของเศรษฐกิจฐานะไปการมีส่วนร่วมของแม่โดยมีความเครียดเป็นตัวแปรส่งผ่าน อิทธิพลของการสนับสนุนทางสังคมไปการมีส่วนร่วมของแม่ และอิทธิพลของความเครียดไปการมีส่วนร่วมของแม่ โดยมีการเผชิญปัญหาเป็นตัวส่งผ่านตามที่เสนอไว้ในกรอบงานวิจัย พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาค่าสถิติที่ใช้ทดสอบค่าไค-สแควร์ (Chi-square) มีค่าเท่ากับ

29.21, $df = 20$, $p = .084$ ค่า RMSEA เท่ากับ .037 ค่า RMR เท่ากับ .058 ค่า GFI เท่ากับ .986 และค่า AGFI เท่ากับ .945 โดยตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรการมีส่วนร่วมของแม่ได้ร้อยละ 30

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมที่ส่งผลต่อตัวแปรการมีส่วนร่วมของแม่พบว่า การมีส่วนร่วมของแม่ได้รับอิทธิพลทางตรงจากเศรษฐกิจ การสนับสนุนทางสังคม ความเครียด และการเผชิญปัญหา โดยอิทธิพลของเศรษฐกิจไปการมีส่วนร่วมของแม่มีขนาดต่ำ ทิศทางบวก มีอิทธิพลรวมเท่ากับ .186 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) อิทธิพลของการสนับสนุนทางสังคมไปการมีส่วนร่วมของแม่มีขนาดต่ำ ทิศทางบวก มีอิทธิพลรวมเท่ากับ .189 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) อิทธิพลของความเครียดไปการมีส่วนร่วมของแม่มีขนาดต่ำ ทิศทางลบ มีอิทธิพลรวมเท่ากับ -.128 ซึ่งไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และอิทธิพลของการเผชิญปัญหาไปการมีส่วนร่วมของแม่มีขนาดปานกลาง ทิศทางบวก มีอิทธิพลรวมเท่ากับ .461 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) ตัวแปรการมีส่วนร่วมของแม่ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากเศรษฐกิจ การสนับสนุนทางสังคม ความเครียด โดยอิทธิพลของเศรษฐกิจไปการมีส่วนร่วมของแม่ผ่านความเครียดและการเผชิญปัญหา อิทธิพลของการสนับสนุนทางสังคมไปการมีส่วนร่วมของแม่ผ่านความเครียดและการเผชิญปัญหา อิทธิพลของความเครียดไปการมีส่วนร่วมของแม่ผ่านการเผชิญปัญหา นอกจากนี้เศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อความเครียดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ขนาดอิทธิพลต่ำ ทิศทางลบ มีอิทธิพลรวมเท่ากับ -.146 การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลต่อความเครียด ขนาดอิทธิพลต่ำ ทิศทางบวก มีอิทธิพลรวมเท่ากับ .170 และความเครียดมีอิทธิพลต่อการเผชิญปัญหาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) ขนาดอิทธิพลต่ำ ทิศทางบวก มีอิทธิพลรวมเท่ากับ .208

ตัวแปรที่มีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อการมีส่วนร่วมของแม่ คือ ความเครียด โดยความเครียดทางด้านร่างกายมีน้ำหนักความสำคัญของความเครียดมากที่สุด รองลงมา คือ ความเครียดทางด้านจิตใจ ส่วนการเผชิญปัญหา การสนับสนุนทางสังคม และเศรษฐกิจเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของแม่มากในลำดับต่อมา

ผลจากการศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุของการมีส่วนร่วมของแม่ในโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการระยะแรกเริ่มในเด็กที่มีความต้องการพิเศษ กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้ แม่ที่มีรายได้และการศึกษาดำเนินแนวโน้มจะเกิดความเครียดสูง และลดการมีส่วนร่วมของแม่ลงได้ แม่ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้รับการสนับสนุนจากสามี จะทำให้แม่มีส่วนร่วมในโปรแกรมของลูกมาก อย่างไรก็ตาม การสนับสนุนทางสังคมไม่มีอิทธิพลต่อความเครียดและการเผชิญปัญหา และแม่ที่รายงานว่ามีความเครียดสูงจะทำการเผชิญปัญหาสูง โดยจะทำการเผชิญปัญหาทั้ง 3 รูปแบบ กล่าวคือ ใช้การจัดการกับปัญหาสูง การจัดการกับอารมณ์สูงมาก และ

การหลีกเลี่ยงปัญหาต่ำ ซึ่งความเครียดทางด้านร่างกายส่งผลต่อการเข้าร่วมโปรแกรมของแม่ มากกว่าความเครียดทางด้านจิตใจ และไม่ว่าแม่จะใช้การเผชิญปัญหาแบบใด แม่ก็จะเข้าไปมีส่วนร่วมในโปรแกรมของลูก โดยการให้ความช่วยเหลือและมีส่วนร่วมมีผลต่อการเข้าร่วมในโปรแกรมสร้างเสริมพัฒนาการระยะแรกเริ่มของแม่มากกว่าการมีความรู้ความเข้าใจ

ข้อเสนอแนะ

การนำเสนอข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยขอนำเสนอเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการนำเสนอเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และส่วนที่สองเป็นการนำเสนอในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุของการมีส่วนร่วมของแม่ในโปรแกรมการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ผู้วิจัยขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ เพื่อจะเกิดประโยชน์กับผู้เลี้ยงดูเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของเด็กที่มีความต้องการพิเศษต่อไป

1. ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า แม่ที่มีรายได้และการศึกษาดำเนินแนวโน้มที่จะไม่เข้าร่วมในโปรแกรมสร้างเสริมพัฒนาการระยะแรกเริ่มของลูก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือในด้านสวัสดิการและทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะประโยชน์แก่ครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเงิน การรักษา ยา การบริการด้านสุขภาพ หรือการค้นหาโปรแกรมการสร้างเสริมพัฒนาการระยะแรกเริ่มให้กับทั้งพ่อแม่และเด็ก เพื่อเป็นแหล่งสนับสนุนและช่วยแบ่งเบาภาระให้กับครอบครัว และควรจัดการอบรมและส่งเสริมอาชีพให้กับครอบครัวที่มีรายได้และการศึกษาดำ เพื่อให้พวกเขาสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพและนำรายได้มาใช้ในชีวิตประจำวัน

2. นอกจากนี้ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นอีกว่า แม่ที่มีความเครียดสูงมีแนวโน้มว่าจะไม่เข้าร่วมในโปรแกรมสร้างเสริมพัฒนาการระยะแรกเริ่มของลูก และแม่ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อย โดยเฉพาะการไม่ได้รับการสนับสนุนจากสามี จะทำให้แม่มีส่วนร่วมในโปรแกรมของลูกน้อย และแม่ที่รายงานว่ามีความเครียดสูงจะใช้การเผชิญปัญหาสูง เนื่องจากแม่ที่มีลูกเป็นเด็กที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องรับภาระอย่างมากในการเลี้ยงดูลูก ยิ่งไปกว่านั้น แม่บางคนต้องเลี้ยงดูลูกตามลำพัง ไม่มีคนช่วยแบ่งเบาภาระ อีกทั้งต้องทำงานทุกวัน ทำให้เกิดความเครียดมาก

หรือแม่บางคนไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการ โพรเกรม หรือสิทธิขั้นพื้นฐานของลูก เพียงพอ ทำให้แม่เกิดความคับข้องใจ ซึ่งส่งผลไปสู่การไม่นำเด็กเข้ารับบริการหรือฝึกพัฒนาการเด็กที่บ้าน ดังนั้น บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรที่จะตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นอันยิ่งใหญ่นี้ ด้วยการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เลี้ยงดูเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การจัดการอบรมในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้แก่ครอบครัว การให้บริการให้คำปรึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดูแลเด็ก สามารถจัดการกับความเครียดโดยใช้การเผชิญปัญหาที่ถูกต้องและเหมาะสม รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนให้คู่สมรสหรือสมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อให้ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยเหลือแม่ในการดูแลลูก นอกจากนี้อาจมอบเงินสนับสนุน จัดหาบุคคล หรือส่งเสริมให้มีอาสาสมัครช่วยเหลือดูแลเด็กชั่วคราว เพื่อให้แม่ได้ทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่ผ่อนคลายความเครียดของตนเอง หรือจัดตั้งชุมชนหรือชมรมขึ้นเพื่อให้ผู้เลี้ยงดูได้พบปะแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทำให้ผู้เลี้ยงดูสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้กับปัญหาของตน และรู้สึกว่าคุณเองไม่ได้ประสบปัญหาเช่นนี้โดยลำพัง ยังมีบุคคลอื่น ๆ รอบข้างที่คอยให้กำลังใจ คำแนะนำ และคำปรึกษา ซึ่งจะช่วยให้ทำให้ครอบครัวมีความสุขมากขึ้น ความเครียดลดต่ำลง

3. การได้ไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงสถานที่บางสถานที่ที่มีความแออัดคับแคบเกินไปเมื่อเทียบกับจำนวนเด็กที่ต้องมาเข้ารับบริการ ซึ่งส่งผลให้ศูนย์ฯ ฝึกบางแห่งไม่สามารถฝึกเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือรัฐบาลควรตระหนักถึงปัญหานี้ให้มากขึ้น โดยการให้งบประมาณกับศูนย์ฯ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและขยายขอบเขตของสถานที่ให้มีความสะดวกและเอื้อต่อการฝึกพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในต่างจังหวัดที่ยังขาดแคลนศูนย์ฯ ฝึกเหล่านี้อยู่อีกมาก

4. ศูนย์ฯ ฝึกบางแห่งมีเพียงครูซึ่งต้องทำหน้าที่ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการให้คำปรึกษา ฝึกพูด หรือเลี้ยงดูเด็กขณะที่รอพ่อแม่มารับลูก ทำให้ครูมีภาระหนักเกินไป หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรที่จะแบ่งเบาภาระของครู ด้วยการประสานงานการรับการรักษาของเด็ก อาจจะมีการประสานงานระหว่างศูนย์ฯ กับโรงพยาบาลหรือสถานที่ที่รับให้บริการคำปรึกษาต่าง ๆ และการประสานงานกับบุคคล เช่น นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ นักแก้ไขการพูด นักการศึกษา หรือพี่เลี้ยงเด็ก ให้มาฝึกพัฒนาการเด็กหรือดูแลเด็กที่ศูนย์ฯ เพื่อที่ว่าครูประจำศูนย์ฯ จะได้สามารถฝึกเด็กคนอื่น ๆ ได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ หน่วยงานหรือภาครัฐบาลควรมีการจัดอบรมสัมมนา และพัฒนาบุคลากรทางด้านการสร้างเสริมพัฒนาการระยะแรกเริ่ม เพื่อให้บุคคลเกิดความรู้อย่างเข้าใจในวิชาชีพมากขึ้น สามารถให้ความรู้และคำแนะนำแก่พ่อแม่ผู้ปกครองที่มีลูก

เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้อย่างถูกต้อง และส่งเสริมให้บุคคลหันมาประกอบวิชาชีพทางด้านนี้ให้มากขึ้น เนื่องจากบุคลากรยังมีอย่างจำกัด ไม่เพียงพอต่อความต้องการของพ่อแม่ผู้ปกครองที่เข้ารับบริการ

5. บุคลากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษออกสู่สังคมมากขึ้น เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้ตระหนักถึงสถานการณ์การดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และมีส่วนร่วมในการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ แก่ผู้ดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุของการมีส่วนร่วมของพ่อในโปรแกรมการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และนำมาเปรียบเทียบกับโมเดลเชิงสาเหตุของการมีส่วนร่วมของแม่ในโปรแกรมการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างในสถานที่ต่าง ๆ เช่น ศูนย์ฯ หรือโรงพยาบาลเอกชน รวมถึงต่างจังหวัดที่ให้บริการโปรแกรมการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
3. ควรมีการศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพ่อแม่ผู้ปกครองเพิ่มเติม เช่น ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับชีวิตสมรสของผู้ปกครอง ตัวแปรบทบาทหน้าที่ภายในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสามี เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลและสำคัญอย่างยิ่งต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในโปรแกรมสร้างเสริมพัฒนาการระยะแรกเริ่มของแม่ หรือศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เช่น ตัวแปรเพศ ตัวแปรปัญหาพัฒนาการของเด็ก หรือตัวแปรพื้นฐานทางอารมณ์ของเด็ก เป็นต้น
4. ควรมีการศึกษาแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น